

Beleidsplan

Sociale Veiligheid

Koningin Julianaschool

Inhoud

1. De Vreedzame school als preventief kader
2. Wat verstaan we onder pesten?
3. Meten van veiligheid
  - Veiligheidsthermometer
  - Vragenlijst groepsklimaat
4. Hoe voorkomen we sociale onveiligheid en pesten?
  - Uitdragen van een positieve sociale en morele norm
  - Opstekers
  - De klas en school: een gemeenschap
  - Investeren in de relatie met kinderen
  - Leerlingen worden mede-verantwoordelijk door taken
  - Een grondwet: basisregels in de school
  - Van grondwet naar groepsregels en omgangsafspraken
  - Aanleren en handhaven van gedragsregels
  - Bij overtreding: zinvol straffen
  - Toezicht op onze school
  - Leerlingmediatie
  - Commissies van leerlingen, de groepsvergadering en leerlingenraad
5. Hoe grijpen we in bij pesten?
  - Attent op plaagsituaties
  - Signalen van pesten altijd serieus nemen
  - Cyberpesten
  - Gedragsprotocol
  - Oplossings Gerichte Pest- Aanpak (OPA)
  - Verwijzen, schorsen, verwijderen
6. De anti-pestcoördinator

Bijlagen:

- Groepsklimaatlijst
- Veiligheidsthermometer
- Gedragsprotocol
- 'Praat-het-uit en los-het-op-posters'
- Stappenplan mediatie
- Coöperatieve werkvormen-kaarten
- Grondhoudingsafspraken

1. De Vreedzame School als preventief kader

Uitgangspunt voor het beleid op onze sociale veiligheid is het programma van De Vreedzame School. De Vreedzame School is een programma voor sociale competentie en democratisch burgerschap. Het programma helpt onze school een gemeenschap te vormen waarin we leerlingen actief aanspreken op hun verantwoordelijkheid voor elkaar, hun omgeving, voor de schoolgemeenschap en de samenleving. Met De Vreedzame School besteden we aandacht aan basale sociale-emotionele en burgerschapscompetenties die wenselijk zijn in een democratische samenleving, zoals

- op een democratische manier met elkaar beslissingen nemen
- je verplaatsen in een ander
- openstaan voor verschillen tussen mensen
- constructief conflicten oplossen
- omgangsvaardigheden
- verantwoordelijkheid nemen voor de gemeenschap.

Wij willen dat kinderen op onze school zich niet alleen optimaal ontwikkelen in de schoolse vakken, zoals taal en rekenen, maar wij willen ook een bijdrage leveren aan de sociale en maatschappelijke vorming van leerlingen. Dat het goede mensen worden die op hun beurt een bijdrage aan de samenleving zullen leveren. Verder wil onze school een plek te zijn waar alle kinderen zichzelf kunnen zijn en zich veilig en prettig voelen. Alleen dan kunnen ze leren. We doen veel om sociale veiligheid te bevorderen en om ongewenst gedrag zoals pesten te voorkomen. Hieronder werken we deze preventieve maatregelen nader uit.

Sinds 1 augustus 2015 is in de wet vastgelegd dat scholen niet alleen aantoonbaar sociaal veiligheidsbeleid moeten voeren, maar dit ook jaarlijks moeten monitoren. Hoe wij dit doen is te lezen in dit document.

2. Wat verstaan we onder pesten?

We leren de kinderen in blok 1 het onderscheid tussen plagen en pesten. Dit wordt jaarlijks geïntroduceerd en deze terminologie wordt door het jaar heen steeds toegepast.

Plagen:

- Dit gebeurt af en toe, misschien één of twee keer achter elkaar.
- Het gebeurt zonder nadenken, uit onhandigheid of een grapje.
- De kinderen zijn gewaagd aan elkaar, het gebeurt over en weer.
- Als het geplaagde kind 'Stop, hou op!' zegt, stopt de ander gelijk.
- Meestal vergeet je het al snel weer.
- Als het plagen niet stopt, mag een kind naar de leerkracht gaan en wordt het samen opgelost.

Pesten:

- Dit gebeurt niet af en toe, maar steeds weer.
- Het gebeurt met opzet, soms wordt er zelfs een plannetje gemaakt.
- De kinderen zijn niet aan elkaar gewaagd. De pester is de baas, het gepeste kind is bang.
- Het gepeste kind durft geen 'Stop, hou op!' meer te zeggen en ook niet naar de leerkracht te gaan uit angst dat het pesten dan erger wordt.
- Er is dringend hulp nodig van anderen uit de klas, of van een volwassene!

Wij spreken dus van pesten als er sprake is van een negatieve intentie, bedoeld om een andere leerling leed te berokkenen, herhaaldelijke en langdurige blootstelling aan negatief gedrag van één of meer leerlingen en verschil in macht tussen pester en gepeste. De insteek bij plagen is eerder om elkaar uit te dagen, aan het lachen maken, en minder dat er sprake is van een expliciet negatieve intentie en buitensluiten.

We leren leerlingen ook het onderscheid tussen pesten en een *conflict*. Een conflict is een verschil van mening. Soms ontardt een conflict in een *ruzie*, als er sprake is van geweld (schoppen, slaan, schelden). Plagen kan vaak leiden tot een conflict: A wil dat B ophoudt en B vindt het leuk om er nog even mee door te gaan.

Maar pesten is van een heel andere orde. De machtsongelijkheid en de structurele gerichtheid op één persoon maakt het onvergelijkbaar met plagen. Pesten is weloverwogen en proactief, gebeurt niet per ongeluk of spontaan, en ook niet als gevolg van uitlokking.

Pesten behoort helaas tot het repertoire van kinderen, en het wordt gevoed in een cultuur die gekenmerkt wordt door competitie en individualisme. Wij bieden op onze school een sterk tegenwicht: de klas en school moet een positieve sociale gemeenschap te zijn, waarin een expliciete sociale en morele norm aanwezig is die ervoor zorgt dat we oog hebben voor elkaar, dat we rekening houden met elkaar, dat we allemaal verantwoordelijkheid dragen voor de gemeenschap, en dat je het recht hebt om jezelf te zijn, maar dat je dan ook de plicht hebt om ervoor te zorgen dat ieder ander dat recht heeft. Wij willen een school zijn waarin zorg voor elkaar centraal staat. Een school met een klimaat waarin sprake is van verbinding, eerder dan concurrentie of competitie. Eén met een 'inclusief' groepsklimaat, waarin niemand wordt buitengesloten. Op die manier voorkomen we in veel gevallen ongewenst gedrag als pesten. Als er toch gepest wordt grijpen we snel in. Allereerst bekijken we of het programma van De Vreedzame School (nog) goed wordt uitgevoerd in de betreffende groep. Als dit niet het geval is, wordt hier op urgente wijze aandacht aan besteed. Vervolgens is er soms meer nodig. We hanteren daarbij een glijdende schaal: van vroegtijdig ingrijpen bij plagen tot uiteindelijk (als alle andere middelen zijn uitgeput) schorsen of verwijderen van leerlingen. In de navolgende paragrafen worden de onderscheiden stappen toegelicht.

3. Meten van veiligheid

We gaan na of de doelen van De Vreedzame School wel gehaald worden, met behulp van een aantal meetinstrumenten:

Veiligheidsthermometer (zie bijlage)

We nemen jaarlijks in oktober de veiligheidsthermometer af. Dit is een instrument dat inzicht geeft in de *beleving* van de sociale veiligheid van de leerlingen, in de *feitelijke aantasting* van de sociale veiligheid en het *welbevinden* van de leerlingen. Het bestaat uit twee versies: een voor de leerlingen van de groepen 2, 3 en 4, en een voor de leerlingen van de groepen 5, 6, 7 en 8. Analyse van de resultaten vindt plaats op drie niveaus:

- * Op individueel niveau zal de groepsleerkracht de resultaten van zijn of haar leerlingen bekijken en nagaan of er op individueel niveau direct actie nodig is. Bij opvallende zaken ligt het voor de hand om eerst een individueel gesprekje te voeren met de leerlingen die het betreft. Met name als leerlingen voor een score bij bepaalde vragen 'altijd' of 'onveilig' hebben gekozen (de meest negatieve score) is er reden voor zorg en nader onderzoek. Soms worden de antwoorden van leerlingen beïnvloed door recente, negatieve gebeurtenissen, en moet er niet zo zwaar getild worden aan de uitslag. Maar soms is er sprake van langdurige problematiek, en is er een aanpak nodig. De uitslag wordt besproken bij de eerste oudergesprekken rond de herfstvakantie.
- * Ook op groepsniveau worden de resultaten geanalyseerd en besproken. Eerst vindt een analyse plaats van de mogelijke oorzaken van een negatieve uitslag. Herkent de groepsleerkracht de score? Komt de score overeen met de eigen indruk? Welke leerlingen zijn opvallend? Passend bij het gedachtegoed van de Vreedzame school is een bespreking met de groep zelf. De groepsleerkracht vat de resultaten samen, en bespreekt deze met de groep. In de groepsvergadering worden conclusies getrokken en oplossingen geformuleerd.
- * Op schoolniveau worden de resultaten van alle groepen besproken in de stuurgroep waarin ook de directie zitting heeft. Hierbij gaat de aandacht uit naar een vergelijking van de verschillende groepen met elkaar én naar een vergelijking met voorgaande jaren. Is er sprake van een negatieve of een positieve ontwikkeling? Zo ja, hoe komt dat? Hierbij worden tevens de acties geëvalueerd die vorig jaar zijn ondernomen om de veiligheid te vergroten.

Jaarlijks na de afname wordt een analyserapport opgesteld die in team en MR wordt besproken.

Vragenlijst Groepsklimaat (zie bijlage)

Deze nemen we jaarlijks in januari af om te meten hoe kinderen het klimaat in de groep ervaren. Dit gebeurt bij alle bovenbouwkinderen (gr 5 t/m 8). Er is een speciale groepsklimaatlijst die door de leerkracht wordt ingevuld. Dit gebeurt in gr 1 t/m 8. Alle uitkomsten worden besproken in de groep en daarna in de stuurgroep Vreedzame school. De uitkomsten daarvan worden naar het team terug gekoppeld.

Aanvullend op de instrumenten van de Vreedzame school nemen we ook de WMK-tevredenheidslijsten af. Hierin worden bij leerkrachten, ouders als kinderen diverse aspecten van veiligheid gemeten.

4. Hoe voorkomen we sociale onveiligheid en pesten?

Zoals we hiervoor al aangaven leggen we met het programma van De Vreedzame School fundament voor een sterk tegenwicht tegen pestgedrag. We noemen een paar belangrijke elementen van het programma, naast de wekelijkse lessen die leerlingen in alle groepen ondergaan.

Uitdragen van een positieve sociale en morele norm

Gedrag wordt voor een groot deel bepaald door de sociale norm in de omgeving. Leerlingen zijn gevoelig voor de vraag: 'wat wordt er hier van mij verwacht?' Om positief gedrag van leerlingen te stimuleren willen we expliciet een positieve sociale en morele norm uitdragen. Dit doen we onder andere door:

- de omgangsafspraken en het logo van De Vreedzame School hangen zichtbaar in de school;
- we geven opstekers als compliment voor iets positiefs wat kinderen hebben gedaan;
- we sturen het gedrag van kinderen dat haaks staat op de norm direct bij.

En – specifiek gericht op ongewenst gedrag als pesten – leren we de leerlingen dat ze op kunnen en moeten komen voor gepeste medeleerlingen, dat ze 'verdedigers' kunnen zijn.

Opstekers

We streven dus naar een positief sociaal klimaat, waarin ieder kind zich veilig voelt, waarin respect is voor elkaar en waarin iedereen makkelijk samenwerkt met iedereen. Een op het eerste gezicht eenvoudig, maar zeer belangrijk middel om hier toe te komen is het geven van 'opstekers', of complimenten.

Als iedereen in de groep in staat is om elkaar complimenten te geven, en zo hun waardering voor elkaar uit te spreken, ontstaat er langzamerhand een steeds positievere sfeer in de groep. En daarmee een cultuur waarin het normaal is om de nadruk te leggen op wat goed gaat. Een klimaat waarin kinderen zich gehoord en gezien voelen, zich gewaardeerd weten, het gevoel hebben dat het er toe doet dat ze er zijn.

De klas en school: een gemeenschap

In het begin van het schooljaar besteden we veel aandacht aan de vorming van een positieve groep in alle klassen (met de lessen van blok 1 van De Vreedzame School). We willen alle leerlingen het gevoel geven dat ze onderdeel zijn van de leefgemeenschap die de school en de klas vormen. We willen dat zij ervaren dat hun aanwezigheid 'verschil maakt' en dat de klas of de school minder leuk zijn als hij of zij er niet bij is. Dit doen we onder andere door samen omgangsafspraken te maken, samen te bedenken welke taken er in de klas zijn en die met elkaar verdelen, of als klas presentaties voor andere klassen te verzorgen. Tijdens de lessen laten we kinderen veel samenwerken met steeds verschillende leerlingen. We gebruiken hiervoor vaste coöperatieve werkvormen (zie bijlage). Het voorgaande heeft evenzeer betrekking op de school als leefgemeenschap. Het maakt veel uit of leerlingen zich verbonden voelen met de school als geheel als zij de school als een gemeenschap ervaren. Die gemeenschap bestaat dan – als het goed is – uit alle andere leerlingen, alle leerkrachten en alle ouders. Op onze school vinden we het daarom belangrijk dat alle leerlingen alle leerkrachten kennen. Om die reden worden ook groepsoverstijgende activiteiten gedaan (bv crea-middagen, eindactiviteit, kerst- en paasviering, talentenshow). Daarnaast zorgen we ervoor dat afscheid van vertrekkende leerkrachten en welkom van nieuwe leerkrachten wordt gedaan in het bijzijn van alle kinderen. Soms gebeurt dit plenair bij een viering, maar soms gaat de leerkracht even de klassen rond.

Investeren in de relatie met de leerlingen

We vinden het belangrijk dat alle leerlingen een goede relatie hebben met hun eigen leerkracht. Dat is een belangrijke voorwaarde voor een gevoel van veiligheid. We vragen van onze leerkrachten dat ze investeren in het leren kennen van de eigen leerlingen en in de onderlinge relatie. Ieder kind moet voelen dat het er toe doet, dat de leerkracht het fijn vindt dat hij of zij er vandaag weer is. Alle leerkrachten zorgen ervoor dat ze aan het begin van het jaar tussen de bedrijven door met iedere leerling een kindgesprekje voeren over persoonlijke zaken als: dingen waar ze tegenop zien, die ze leuk vinden of spannend, hoe het thuis gaat en wat ze graag doen na schooltijd.

Leerlingen worden mede verantwoordelijk: taken

Als de klas een gemeenschap is, voelen leerlingen zich betrokken bij wat er gebeurt in de klas. We willen dat zij van jongsaf leren hun steentje bijdragen aan het algemeen belang. En daar zullen ze zich eerder verantwoordelijk voor voelen als ze ook echt mogen meedenken en als ze serieus worden genomen. In blok 1 worden de taken geïnventariseerd, bv. computers opstarten/afsluiten, beheer over een kast, uitdelen, planten, enz. Kinderen kunnen kiezen voor een taak en leggen verantwoording af aan de groep over het uitvoeren. Dit wordt door het jaar heen gewisseld. Er zijn ook schooltaken, bv. beheer speelgoedshuur, plein netjes houden, beheer goede-doelen-geld, enz.

Kapstokregels: basisregels in de school

Deze regels hangen in iedere klas en zijn voorzien van een picto. Omdat de regels vrij algemeen zijn, worden ze met de kinderen samen specifiek gemaakt. Deze uitwerking hangt in iedere klas.

1. We gaan vriendelijk en respectvol met elkaar om.
2. We gaan netjes om met onze en andermans spullen.
3. We zorgen voor een rustige en veilige omgeving.

Binnen de thema's van de lesblokken, worden de kapstokregels verder uitgewerkt en behandeld. De thema's zijn:

- 1 We horen bij elkaar
- 2 We lossen conflicten zelf op
- 3 We hebben oor voor elkaar
- 4 We hebben hart voor elkaar
- 5 We dragen allemaal een steentje bij
- 6 We zijn allemaal anders.

Van kapstokregels naar groepsregels en groepsafspraken

We introduceren in de eerste week van het nieuwe schooljaar de kapstokregels aan alle kinderen. Ook de ouders worden hierover jaarlijks geïnformeerd op de informatie-avond en via de nieuwsbrief. Zo wordt meteen aan het begin van het schooljaar de trend gezet: 'Zo doen we het hier op school!' Om kinderen duidelijk te maken om welk gedrag het gaat bij de regels, demonstreren leerkrachten en kinderen gedrag dat wel en niet bij de regels hoort. De regels vormen op deze manier een kader voor gewenst gedrag. De kapstokregels zijn zichtbaar in de algemene ruimtes en in iedere groep. Ze staan ook op onze website en in de schoolgids. Ze vormen een soort 'kapstok' waaraan de groepsregels en de groepsafspraken worden 'opgehangen'. In de lessen van De Vreedzame School (in blok 1) wordt samen met de leerlingen gesproken over de kapstokregels en de daaruit voortvloeiende groepsafspraken. We benoemen het volgende onderscheid: de kapstokregels en groepsregels worden door volwassenen opgesteld, de leerlingen maken de groepsafspraken. Deze worden in de eerste weken op een afsprakenposter vastgelegd: 'Zo doen we het in onze groep'. Ook deze poster hangt in iedere klas.

Aanleren en handhaven van gedragsregels

Met het opstellen van gedragsregels zijn we er nog niet. Gedrag dat bij een bepaalde regel hoort, moet vrijwel altijd worden aangeleerd. Dus, zeker bij jonge leerlingen, oefenen we de gedragsregels met de hele klas. Maar het opstellen van regels en het aanleren van het bijbehorende gedrag is op zich ook nog niet voldoende. Het handhaven van regels vraagt veel van het gedrag van de leerkracht (of andere volwassenen in de school).

Bijvoorbeeld:

- modelgedrag vertonen; zie bijlage: grondhoudingsafspraken
- leerlingen herinneren aan de regel;
- leerlingen bevragen als ze zich toch niet aan de regel houden en een opsteker geven als ze het vervolgens wel doen;
- met de leerlingen meelopen, of boven of beneden staan kijken op de trap;
- leerlingen aanspreken die zich niet aan de regel houden.

Om het naleven van gedragsregels te bevorderen, is het tevens van belang dat:

- alle leerkrachten in de klassen (indien nodig) regelmatig terugkomen op een of meer regels waar de leerlingen moeite mee hebben door de gedragsinstructie in de klas te herhalen;
- alle volwassenen in de school helpen bij het toezicht houden op het naleven van de regel; het team maakt afspraken over wie op welke plek toezicht houdt.

Zinvol straffen

Er zullen altijd situaties zijn waarbij leerlingen de regels overtreden en zich niet houden aan afspraken. Bij ernstige overschrijdingen van de grenzen zijn maatregelen of straffen nodig. We zijn ons er echter ook van bewust dat straffen niet altijd leidt tot de gewenste gedragsverandering, eerder tot meegaandheid: het volgen van de regels uit angst voor maatregelen. Het bezwaar hiervan is dat de leerling niet zelf nadenkt, niet reflecteert op zijn of haar eigen gedrag en op alternatieven voor dat gedrag. Er zijn enkele voorwaarden voor een 'zinvolle' straf, een straf die wel kan leiden tot verandering van gedrag. Wil een straf zinvol zijn, dan moet rekening worden gehouden met de behoefte van de leerling aan relatie, autonomie en competentie:

- **Relatie:** we spreken de leerling individueel aan, op zo'n manier dat de relatie niet verbroken is. We laten zien dat het om het gedrag gaat en niet om de persoon. We helpen hem of haar de fout te herstellen. ('Wout, ik vind je een leuke jongen hoor, maar wat je nu hebt gedaan, kan echt niet!')
- **Autonomie:** We zorgen ervoor dat de leerling mede-eigenaar wordt van het probleem, van het vinden van een oplossing, het maken van een plan en het uitvoeren van dat plan. ('Wat heb je bedacht om dit te gaan oplossen?')
- **Competentie:** We gaan ervan uit dat de leerling zelf met een goede oplossing komt en die ook uitvoert. En we laten onze waardering blijken als dat lukt. ('Ik weet zeker dat je daartoe in staat bent. Zo ken ik je. Fijn dat je dat zo hebt gedaan!')

Een ander belangrijk aspect van een 'zinvolle' straf is eigenaarschap. Straffen kunnen tot gedragsverandering leiden als de dader de straf als zinvol ervaart. Dat gebeurt vaak pas als de leerling mede-eigenaar wordt van het probleem en vervolgens zelf wil nadenken over de oplossing ervan. We steken dus eerst tijd en energie in het bewust maken van de leerling dat het vooral zijn of haar probleem is. Daarna kan de leerling gevraagd worden of hij of zij er iets aan wil doen en indien dat het geval is, luidt de vraag: 'En hoe denk je het op te lossen?' De 'straf' zal dan in het licht komen te staan van 'herstellen': soms daadwerkelijk de (fysieke) schade herstellen, soms het vertrouwen weer winnen, enzovoort.

Toezicht bij ons op school

Het houden van toezicht is van groot belang wanneer we willen werken aan de veiligheid binnen de school. Natuurlijk hebben leerlingen gelegenheid nodig om te oefenen met zelfstandigheid. Maar er blijft altijd toezicht nodig. Leerlingen houden zich niet vanzelfsprekend aan regels en zijn geneigd grenzen te verkennen. Ze hebben het nodig dat die grenzen worden aangegeven door volwassenen. Bovendien kan in een situatie waarin onvoldoende toezicht is, onveiligheid in een groep sluipen.

De risicovolle periodes op een schooldag zijn vaak de overgangen: van de klas naar het gymlokaal of naar het schoolplein, de pauzes op het plein, de lunch en de tijdstippen vlak voor of vlak na het begin van de school. Wij hebben met ons team afspraken gemaakt rondom het toezicht op de verschillende plekken en gebeurtenissen.

Leerlingmediatie

We leren in blok 3 hoe kinderen hun eigen conflicten oplossen. We volgen hierin de 'praat-het-uit en los-het-op-posters' (zie bijlage). Wanneer kinderen een conflict hebben, worden zij gestimuleerd dit eerst zelf uit te praten. Wanneer dit niet lukt, wordt hen gevraagd of zij hulp willen. We verwijzen kinderen dan naar leerlingmediatoren, kinderen uit gr. 8 die na een sollicitatie en opleiding hun diploma leerlingmediatie hebben behaald. Volgens het stappenplan mediatie (zie bijlage) helpen zij mede-leerlingen bij het oplossen van conflicten.

Commissies van leerlingen, groepsvergadering en leerlingenraad

Bij ons op school krijgen leerlingen een stem, en leren zij die stem op een verantwoorde wijze te gebruiken. We geven leerlingen niet zozeer een stem om op te komen voor hun eigen belang, maar we willen dat ze zich medeverantwoordelijk gaan voelen voor het algemeen belang. Wij kiezen ervoor om zoveel mogelijk de leerlingen in te schakelen. Voor het organiseren van bepaalde activiteiten stellen we een commissie aan. Er vinden regelmatig groepsvergaderingen plaats waarbij we de stappen volgen van de module die de Vreedzame school aanbiedt.

Een afvaardiging van elke groep heeft zitting in de leerlingraad. Deze wordt geleid door de directeur. De agenda van groepsvergadering en leerlingraad bevat allerlei punten (bv hoe vieren we een verjaardag, hoe verdelen we het speelgoed buiten, enz). Een commissielid of lid van de leerlingenraad wordt op democratische wijze gekozen.

5. Hoe grijpen we in bij pesten?

Attent op plagen

We zijn attent op plaagsituaties in en rond de school. Plagen speelt zich soms af op de grens van het aanvaardbare, en kan makkelijk overgaan in ruzie, of zelfs pesten. We besteden er in de lessen van blok 1 aandacht aan. Als plagen serieus wordt, ondersteunen we de geplaagde leerling om het plagen te laten stoppen en spreken de plager aan op zijn of haar gedrag. Soms schakelen we een buddy in: een medeleerling die de geplaagde leerling helpt er een einde aan te maken. Ook kunnen we de mediators vragen te helpen.

Signalen van pesten altijd serieus nemen

Wanneer een ouder of leerling ziet dat een kind gepest wordt, moet dit altijd gemeld worden! Kinderen worden in blok 1 overtuigd van het belang dat we met elkaar verantwoordelijk zijn om pesten zo gauw mogelijk te stoppen. Bij een signaal van pesten, gaat bij elke leerkracht een alarmbel af. Hoeveel we ook doen aan preventie, pesten kan nog altijd gebeuren. Als er, ondanks alle preventieve maatregelen, toch pestincidenten zijn, dan is het uiteraard zaak om deze zo snel mogelijk aan te pakken. De leerkracht zal in alle gevallen kindgesprekken voeren met zowel de gepeste(n) als de pester(s). Hierbij worden ook de ouders betrokken.

Afhankelijk van wat de betrokken leerling hierin aangeeft en afhankelijk van onze inschatting of dit in de groep besproken kan worden, maken we dit bespreekbaar in de groep. Alleen als de betrokken leerling (eventueel in overleg met zijn of haar ouders) dit zelf wil. Uit recent wetenschappelijk onderzoek blijkt opnieuw dat de meeste 'macht' voor het stoppen van pestgedrag ligt bij de groep. Met name populaire leerlingen kunnen belangrijk zijn als 'verdedigers'. De interventies rondom het pesten worden binnen twee weken uitgevoerd en gemeld bij de directeur. Deze besluit of wordt over gegaan tot de OPA-aanpak.

Cyberpesten

Digitaal pesten is een nieuwe vorm van pesten, maar de basis van de aanpak is dezelfde als bij 'klassiek' pesten. Wat je in het 'echte leven' niet mag, mag je online ook niet! Dat online communiceren anders verloopt dan offline communiceren en risico's met zich mee brengt, daarvan zijn kinderen zich, zeker op de basisschool, nog niet altijd bewust. Daarom vinden wij het belangrijk om kinderen leren om te gaan met sociale media, en dat we kinderen opvoeden tot *digitaal* burger. Vanaf het moment dat kinderen op internet gaan (gr 5), gaat de groepsleerkracht met de groep in gesprek over de manier waarop ze hiermee om kunnen gaan. We zetten direct ook op dit terrein een duidelijke norm neer: 'Zo doen we dat hier op school met sociale media!'

Ook bij digitaal pesten spelen we zo vroeg mogelijk in op signalen. We stimuleren leerlingen zelf om incidenten direct te melden bij de leerkracht. Vervolgens nemen we onmiddellijk de tijd om hierover met de leerling(en) te praten. In het kader van De Vreedzame school besteden we vanaf groep 5 geregeld aandacht aan online communiceren.

Gedragprotocol

Pesten valt onder ongewenst gedrag. Om dit geen podium te geven hanteren we een gedragprotocol (zie bijlage). Deze kent vijf fasen die oplopen van incidenteel ongewenst gedrag naar structureel ongewenst gedrag. Vanaf fase 3 werken kinderen met een contract waaraan time-out-sancties buiten de groep verbonden zijn. In fase 4 stellen we in overleg met het kind een plan op waarin structurele vrijheidsbeperkende maatregelen worden afgesproken voor risicovolle periodes op een schooldag. We vertellen het kind dat we hem/haar hiermee helpen om goed gedrag te laten zien. Dit is dus niet als straf bedoeld. Het protocol komt regelmatig per jaar in het team waarbij de risico-kinderen besproken worden.

De Oplossings-gerichte Pestaanpak (OPA)

Als er meer nodig is hanteren wij een aanpak van pesten die De Vreedzame School aanbiedt: de Oplossingsgerichte Pestaanpak (OPA). De aanpak bestaat uit een aantal achtereenvolgende gesprekken tussen de leerkracht en leerlingen. Eerst met de gepeste leerling alleen. Vervolgens met een zorgvuldig samengestelde groep leerlingen, inclusief de pester(s). Dit is de groep die voor verandering en steun gaat zorgen. Belangrijke elementen van de aanpak zijn: geen schuld, verwijten of straf, we gaan uit van het goede in ieder kind, we moedigen empathie aan, we maken iedereen verantwoordelijk, het is positief en oplossingsgericht, en de pester krijgt de kans zijn of haar gedrag te veranderen.

In deze aanpak worden meestal de volgende stappen onderscheiden:

1. **Gesprek met het gepeste kind.** De leerkracht (of een ander teamlid van de school) praat met het gepeste kind over de situatie, vraagt of hij of zij hulp wil, en stelt met hem of haar de steungroep samen. Dit is een gemengde groep van zijn zo'n 5 tot 8 medeleerlingen, waaronder leerlingen die de gepeste noemt als mogelijke helpers, maar ook de pester en meelopers of buitenstaanders; liefst ook een verdeling van jongens en meisjes.
2. **Gesprek met de pester** De leerkracht (of een ander teamlid van de school) praat met het gepeste kind over de situatie, vraagt naar de reden van zijn pestgedrag. Het gesprek is niet bedoeld om schuld of straf bij de leerling te leggen, maar om de pester bewust te maken wat het effect is van zijn/haar gedrag.
3. **Steungroep.** Hierbij is het gepeste kind niet aanwezig. In dit gesprek wordt de steungroep uitgenodigd om de gepeste medeleerling te gaan helpen. Ze worden uitgenodigd om met ideeën en voorstellen te komen. Dit alles met als doel dat het pesten moet stoppen.
4. **Tweede gesprek met de gepeste.** Na ongeveer een week bespreekt de leerkracht hoe het nu gaat met de gepeste. Ook reflecteert samen met het gepeste kind op wat zijn of haar eigen rol daarin is.
5. **Tweede gesprek met de steungroep.** Na ongeveer een week is er weer een gesprek met de steungroep, waarin ieder lid de gelegenheid krijgt om te praten over wat hij of zij heeft gedaan om ervoor te zorgen dat het gepeste kind zich beter zou kunnen voelen.
Soms moet deze cyclus nog een of meerdere keren herhaald worden om er voor te zorgen dat het interactiepatroon blijvend verandert. We lichten in alle gevallen de ouders in van de pester(s) en van het gepeste kind.

Verwijzen, schorsen en verwijderen

De hiervoor beschreven Oplossingsgerichte pestaanpak is niet altijd mogelijk, of geeft soms geen resultaat: de pester stelt zijn of haar gedrag niet bij. Ondanks de verschillende stappen van het gedragsprotocol, zien we geen verbetering. Soms zijn de pestsituaties zo ernstig dat er iets anders moet gebeuren. Of soms wil de gepeste leerling niet meewerken. Soms valt de pester in herhaling en komt de grens van het toelaatbare in de school in het vizier. Ter bescherming van de gepeste leerling zullen we – als alle pogingen (inclusief externe hulpverlening en een laatste waarschuwing) geen resultaat hebben gehad - moeten overgaan tot verwijzen, schorsing of verwijdering. Dit is fase vijf van ons gedragsprotocol. Een dergelijke oplossing is natuurlijk geen oplossing van het probleem. Vaak blijven de leerlingen elkaar ontmoeten in de buurt. Het onopgeloste probleem krijgt dan mogelijk een vervelend vervolg buiten school. Om die reden geven we betrokkenen, voor dat de genomen maatregel wordt uitgevoerd, een laatste kans om de situatie te herstellen.

We gebruiken hierbij de vorm van herstelgesprekken. De betrokken partijen komen bij elkaar met als doel om de 'schade' te herstellen. Het gaat dan niet alleen om herstel van de (materiële of emotionele) schade, maar vooral ook om het herstel van de relatie. Naast de pester en het gepeste kind worden bij voorkeur ook anderen (familieleden, vrienden, andere betrokkenen) bij het gesprek betrokken. Een voorwaarde voor een dergelijk herstelgesprek is uiteraard dat de pester (en diens ouders) verantwoordelijkheid willen nemen voor het aangedane leed, het aanhoren van het verhaal van het gepeste kind (en diens ouders) over de zware gevolgen van het pesten, en dat zij bereid zijn excuses te maken.

6. Anti-pestcoördinatie - stuurgroep

Van scholen wordt verwacht dat ze een teamlid (of meerdere teamleden) belasten met de taak om het beleid ten aanzien van pesten te coördineren, die tevens als aanspreekpunt in het kader van pesten fungeert. Wij kiezen ervoor om deze taak mee te nemen in het bredere perspectief van de pedagogische opdracht van de school, en de domeinen van sociale competentie en burgerschapsvorming. De taken van een 'antipestcoördinator' zijn op onze school opgenomen in de taken van de stuurgroep Vreedzame School. Deze stuurgroep bestaat uit: de directeur, een leerkracht uit de onderbouw, een leerkracht uit de bovenbouw.

De taakomschrijving van deze stuurgroep Vreedzame School ziet er als volgt uit:

- Ontwikkelen, actualiseren en levend houden van beleid en aanpak m.b.t. burgerschap/De Vreedzame School binnen het curriculum en het sociaalpedagogische klimaat van de school.
- Het bijhouden van literatuur over vakdidactisch onderwijs en zich op de hoogte houden van onderzoek en ontwikkelingen.
- Adviseren bij de keuze, aanpak en implementatie van nieuwe methodes en/of materialen of software op het terrein van burgerschap/De Vreedzame School.
- Op verzoek fungeren als vraagbaak en luisterend oor voor collega's, ondersteunen van beginnende collega's op het betreffende vakgebied, bieden van klassenconsultatie en nabespreking.
- Adviseren naar aanleiding van de analyse van kengetallen (bijv. de Veiligheidsthermometer) bij het bieden van een passend onderwijsaanbod op het vakgebied.
- Bewust bezig zijn met goed (vakdidactisch) onderwijs, experimenteren en onderzoeken. Deelnemen aan conferenties en studiedagen en informatie doorspelen.
- Bewaken van de kwaliteit van de uitvoering van De Vreedzame School.
- Zorg dragen voor volgen van het borgingsinstrument van De Vreedzame school.
- De Vreedzame School agenderen in de teamvergaderingen.
- Inscholen en coachen nieuwe leerkrachten.
- Organiseren ouderbijeenkomsten rondom De Vreedzame School.
- Verzorgen van de nieuwsbrieven voor ouders over De Vreedzame School.
- Het zorg dragen voor de zichtbaarheid van De Vreedzame School in lokalen, gangen en andere plekken in en om het gebouw.
- Verzorgen van de jaarlijkse mediatorentraining.
- Fungeren als contactpersoon voor de leerlingmediatoren; regelmatig evaluatie met mediatoren.